

**КИРИЧУК ЄВГЕНІЯ ЯРОСЛАВІВНА,
САВЧЕНКО ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА**

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ПРАВО МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ:
ЦІЛІ Й ПРИНЦИПИ ПРАВА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ**

Масштабні зміни, що відбулися протягом ХХ – початку ХХІ ст. у міжнародній системі, зокрема, припинення протистояння між соціально-політичними системами, встановлення монополярного світового порядку, підвищення рівня загрози регіональній та глобальній безпеці від міжнародного тероризму та організованої злочинності, висвітлено проблеми формування та функціонування системи міжнародної безпеки. Насамперед мова йде як про її теоретичні аспекти, які зачіпають необхідність переосмислення поняття «міжнародна безпека» та проблеми джерел сучасних загроз, так і про роль міжнародних інституцій, статутним і пріоритетним завданням яких є інституційне та функціональне забезпечення міжнародної безпеки.

У зв'язку з цим дуже актуальними є проблеми формування якісно нової системи міжнародної безпеки, що пояснюється не лише її безумовним значенням для збереження людської цивілізації, а й важливим значенням для стабільного функціонування світу, громада в цілому.

У міжнародному праві під безпекою в основному розуміють стан захищеності інтересів держави, групи держав чи міжнародного співтовариства від зовнішніх і внутрішніх загроз. Забезпечення міжнародного миру і безпеки та запобігання війні є одними з основних завдань міжнародного права. У сучасному взаємозалежному та глобалізованому світі жодна держава не може самостійно гарантувати свою безпеку. Коло загроз міжнародній безпеці постійно розширюється. Поряд із традиційними загрозами, такими як міжнародні конфлікти та зброя масового знищення, з'явилися нові загрози та виклики: тероризм, регіональні та внутрішні збройні конфлікти, організована злочинність. У широкому сенсі загрози міжнародній безпеці також включають економічні та соціальні загрози, включаючи бідність, інфекційні захворювання та екологічні загрози. Це потребує, з одного боку, посилення співпраці між державами, а з іншого – удосконалення існуючої міжнародно-правової бази та вироблення нових норм, орієнтованих на адекватну та ефективну відповідь на ці виклики та загрози. Міжнародна безпека також є передумовою розвитку. Враховуючи це, все більшого значення набуває право міжнародної безпеки та співробітництво держав у цій сфері [1, с. 415].

Під правом міжнародної безпеки слід розуміти сукупність принципів і норм, що регулюють відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права у сфері забезпечення міжнародного миру і безпеки, запобігання застосуванню збройної сили, обмеження і скорочення озброєнь.

Право міжнародної безпеки поділяється на два взаємопов'язані нормативні комплекси: норми міжнародного права, спрямовані на забезпечення миру (позитивний аспект), і норми, спрямовані на запобігання війні та збройним конфліктам (негативний аспект).

Принципи і норми, засновані на праві міжнародної безпеки, закріплені в конкретних джерелах міжнародного права. Основним документом є Статут ООН [2], що складає основу сучасного права міжнародної безпеки. У преамбулі формулюється одна з головних цілей – «підтримувати міжнародний мир і безпеку і з цією метою вживати ефективних колективних заходів для запобігання та усунення загроз миру та придушення актів агресії чи інших порушень миру». Також у Хартії закріплені основні принципи міжнародного права, які становлять правову основу права міжнародної безпеки: заборона застосування сили або загрози силою, принцип мирного вирішення спорів і принцип роззброєння.

Поряд зі Статутом у системі джерел права міжнародної безпеки важливе місце займає Декларація про принципи міжнародного права щодо дружніх відносин, співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН 1970 р. та Заключного акта 1975 р. [3]. Конференція з безпеки та співробітництва в Європі значною мірою пояснила зміст основних принципів права міжнародної безпеки, сформульованих у Статуті ООН. Заключний акт також додав нові принципи (принцип територіальної цілісності, принцип непорушності кордонів та принцип поваги до прав людини), які є надзвичайно важливими для права міжнародної безпеки.

ООН було прийнято низку резолюцій та декларацій, спрямованих на консолідацію правової бази та підвищення ефективності міжнародної безпеки. Важливим є визначення агресії, закріплене в резолюції Генеральної Асамблеї ООН 1974 року [4]; має значення Резолюція Генеральної Асамблеї ООН про створення загальної системи міжнародного миру і безпеки 1986 р. [5], а також Резолюція про всезагальний підхід до зміцнення міжнародного миру і безпеки відповідно до Статуту ООН 1987 р., Резолюція Генеральної Асамблеї про закріплення міжнародного миру, безпеки та міжнародної співпраці в усіх її аспектах відповідно до Статуту ООН 1989 р., окремі питання безпеки визначено Декларацією про встановлення фактів ООН у сфері підтримки міжнародного миру і безпеки 1991 р. [6, с. 251].

Особливе значення мають міжнародно-правові документи універсального та регіонального характеру, спрямовані на обмеження, скорочення та ліквідацію озброєнь. На регіональному рівні велике значення мають установчі документи регіональних організацій колективної безпеки та прийняті під їх егідою акти.

Крім нормативної частини, що об'єднує правові норми права міжнародної безпеки, велике значення мають міжнародно-правові інститути та засоби гарантування міжнародного миру і безпеки, зосереджені в рамках універсальної та регіональної системи колективної безпеки.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що в процесі історичного розвитку та взаємодії держав останні усвідомлювали необхідність регулювання міжнародних відносин передусім мирними засобами на засадах рівності, справедливості, сумлінного виконання зобов'язань, співпраці та дотримання прав і свобод людини. Але відсутність досконалої системи забезпечення реалізації основоположних принципів і норм права міжнародної безпеки залишає відкритим шлях до пошуку більш ефективних і прогресивних технологій для забезпечення миру, безпеки та виживання, це наявність основних принципів право міжнародної безпеки, що є головною відмінною рисою системи сучасного міжнародного права. Зокрема, системоутворювальну роль у ньому відіграють основні принципи. Тому як науковий, так і практичний інтерес до загальних засад права постійно зростає.

Список використаних джерел

1. Дроздова Ю. В. Поняття права міжнародної безпеки. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 3. С. 413–417.
2. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду: статут від 26.06.1945. Редакція від 16.09.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text
3. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй: декларація від 24.10.1970. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569#Text
4. Визначення агресії: Резолюція 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1974. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-74#Text
5. Резолюція 41/187 (XLIV) Генеральної Асамблеї ООН «Проголошення всесвітнього десятиріччя розвитку культури» від 08.12.1986. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_716#Text
6. Репецький В. М., Лисик В. М., Микієвич М. М. Міжнародне публічне право : підручник / за ред. В. М. Репецького. 2-ге вид. Київ : Знання, 2012. 437 с.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент кафедри Харитонов Р. Ф.